ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ПОДАТКОВЕ ПРАВО

УДК 347.6

Н.С. Бутрин

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМАНДИТНОГО ТОВАРИСТВА

У запропонованій статті дається характеристика одного з видів господарських товариств – командитного товариства. Окреслюються його основні ознаки, підстави діяльності та її припинення. Проаналізовано правову базу, що регулює діяльність командитних товариств.

Ключові слова: *господарські товариства, підприємницькі товариства, командитне товариство, учасники товариства, вкладники товариства, засновницький договір, правовий статус товариства, діяльність товариства, припинення діяльності товариства.*

Постановка проблеми. Із переходом України до ринкових відносин найбільш поширеною формою товариства стали господарські товариства, які поділяються на підприємницькі та непідприємницькі.

Охарактеризуємо один з видів підприємницьких товариств, визначальною ознакою яких є мета отримання прибутку для його наступного розподілу між учасниками або привласнення учасником одноособово, зокрема командитному товариству.

Актуальність статті обумовлена необхідністю дослідження юридичної сутності командитних товариств як різновиду товариств на вірі і виявлення їх феномена як суб'єктів підприємницької діяльності та цивільного права.

Метою статті є визначення підстав діяльності та її припинення щодо командитних товариств, дослідження та аналіз законодавчої бази, відповідно до якої здійснюється їх діяльність.

Стан дослідження. Дослідженням таких питань займались різні практики та науковці, зокрема О.М. Вінник, О.П. Віхров, Н. Гончарова, І. Кучеренко та інші.

Виклад основних положень. Згідно зі ст. 80 ГК України, ст. 75 ЗУ «Про господарські товариства» та ст. 133 ЦК України, командитним товариством є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність,

несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а діяльність інших учасників товариства обмежується вкладами (вкладники). Законодавство прямо не визначає ті види діяльності, провадження яких повинно здійснюватися виключно командитними товариствами [1; 2; 3].

Як уже зазначалося, в командитному товаристві є повні учасники та вкладники. Командитне товариство поєднує в собі ознаки повного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю. Ч. 3 ст. 133 ЦК України передбачає застосування щодо командитного товариства відповідних норм про повне товариство [2]. На схожість із повним товариством вказує, зокрема, наявність у складі учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями відповідальність усім своїм майном, а з товариством з обмеженою відповідальністю – наявність осіб (вкладників), що несуть відповідальність за боргами командитного товариства тільки в межах своїх вкладів. При цьому, за ч. 7 ст. 80 ГК України, повними учасниками командитного товариства можуть бути тільки особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності [1].

Згідно зі ст. 135 ЦК України, правовий статус повних учасників командитного товариства та їх відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюються положеннями законодавства про учасників повного товариства. Повні учасники, зокрема, здійснюють управління діяльністю командитного товариства. При цьому особа може бути повним учасником тільки в одному командитному товаристві. Повний учасник командитного товариства не може бути його вкладником одночасно [2].

Командитне товариство створюється і діє на підставі засновницького договору. Засновницький договір підписується усіма повними учасниками згідно із ч. 1 ст. 133 ЦК України.

Засновницький договір командитного товариства повинен містити інформацію про:

– зобов'язання учасників щодо створення товариства;
– порядок їх спільної діяльності щодо його створення;
– умови передання товариству майна учасників (ст. 88 ЦК України) [2].

Крім відомостей, передбачених ст. 88 ЦК України, засновницький договір має містити відомості про:

– розмір та склад складеного капіталу товариства;

– розмір та порядок зміни часток кожного з повних учасників у складеному капіталі;

– сукупний розмір вкладів вкладників (ч. 2 ст. 134 ЦК України) [2].

У відповідності до ч. 3 ст. 134 ЦК України, якщо внаслідок виходу, виключення чи набуття у командитному товаристві залишився один повний учасник, засновницький договір переоформляється в одноособову заяву, підписану повним учасником. Якщо командитне товариство створюється одним повним учасником, то установчим документом є одноособова заява (меморандум), яка містить усі відомості, встановлені цієї статтею для командитного товариства [2].

Правовий статус учасників командитного товариства та їх відповідальність за зобов'язаннями товариства встановлюються положеннями ЦК України про учасників повного товариства (ч. 1 ст. 135 ЦК України) [2]. Особа може бути повним учасником тільки в одному командитному товаристві. Повний учасник командитного товариства не може бути його вкладником одночасно. Сукупний розмір вкладів вкладників не повинен перевищувати 50% складеного капіталу повного товариства (ч. 1 ст. 135 ЦК України) [2].

Управління діяльністю командитного товариства здійснюється повними учасниками за спільною згодою всіх учасників. Засновницьким договором товариства можуть бути передбачені випадки, коли рішення приймається більшістю голосів учасників. Кожний учасник командитного товариства має один голос, якщо засновницьким договором не передбачений інший порядок визначення кількості голосів. Кожний учасник командитного товариства, незалежно від того, чи уповноважений він вести справи товариства, має право ознайомлюватися з усією документацією щодо ведення справ товариства. Відмова від цього права чи його обмеження, зокрема за домовленістю учасників товариства, є нікчемною (ст. 121 ЦК України). Також передбачено, що вкладники не мають права брати участь в управлінні діяльністю командитного товариства та заперечувати проти дій повних учасників щодо управління діяльністю товариства. Вкладники командитного товариства можуть діяти від імені товариства тільки за довіреністю [3].

Згідно зі ст. 78 Закону України «Про господарські товариства», вкладник може вступити до командитного товариства шляхом внесення грошових або матеріальних вкладів. Вкладник командитного товариства, у відповідності до ст. 79 зазначеного закону та ч. 2 ст. 137 ЦК України, має право:

– одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства в порядку, встановленому засновницьким договором (меморандум);

– діяти від імені товариства у разі видачі йому довіреності та відповідно до неї;

– мати перевагу перед третіми особами набувати відчужувану частку (її частину) в складеному капіталі товариства відповідно до положень Закону «Про господарські товариства», ст. 147 ЦК України. Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили декілька вкладників, зазначена частка розподіляється між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства;

– вимагати першочергово повернення в разі ліквідації товариства;

– ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства;

– після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом);

– передати свою частку (її частину) у складеному капіталі іншому вкладнику або третій особі, повідомивши про це товариство.

Передання вкладником усієї своєї частки іншій особі припиняє його участь у командитному товаристві. Засновницьким договором (меморандумом) командитного товариства можуть бути передбачені також інші права вкладника. Ч. 1 ст. 137 ЦК України встановлено, що вкладник командитного товариства зобов'язаний зробити вклад до складеного капіталу. Внесення вкладів посвідчується свідоцтвом про участь у командитному товаристві [4].

Крім прав, Закон України «Про господарські товариства» визначає обов'язки вкладників командитного товариства, а саме:

– вкладники командитного товариства повинні вносити вклади і додаткові внески у розмірі, способами і у порядку, передбаченими засновницьким договором;

– сукупний розмір часток вкладників не повинен перевищувати 50% майна товариства, зазначеного в засновницькому договорі;

– на момент реєстрації командитного товариства кожний з вкладників повинен внести не менше 25% свого внеску.

Вибуття з командитного товариства відбувається за умов:

– смерті учасника або оголошення його померлим – за відсутності спадкоємців, визнання безвісно відсутнім;

– ліквідації юридичної особи – учасника товариства, в тому числі у зв'язку з визнанням її банкрутом;

– визнання учасника недієздатним або обмежено дієздатним;

– призначення за рішенням суду примусової реорганізації юридичної особи – учасника товариства, зокрема у зв'язку з її неплатоспроможністю;

– звернення стягнення на частину майна повного товариства, що відповідає частці учасника у складеному капіталі товариства [3].

Слід зауважити, що рішення про визнання учасника командитного товариства таким, що вибув зі складу, може бути оскаржене заінтересованими особами до суду відповідно до законодавства України [4].

У разі вибуття учасника з командитного товариства із зазначених підстав товариство може продовжити свою діяльність, якщо інше не передбачено засновницьким договором товариства чи домовленістю між учасниками, що залишаються [5].

Також необхідно зазначити, що питання виходу зі складу учасників командитного товариства встановлено й ст. 71 Закону України «Про господарські товариства». А саме, учасник командитного товариства, яке було створено на невизначений строк, може в будь-який час вийти з товариства, відповідно до цієї ж статті закону, попередивши про це не пізніше, як за три місяці.

Вихід із товариства, що було створено на визначений строк, допускається тільки за наявності поважних причин та за умови, що попередження про це надійшло не пізніше, як за шість місяців. Якщо при виході учасника з командитного товариства це товариство зберігається, то учаснику виплачується вартість його внеску відповідно до балансу, складеного на день виходу.

На вимогу учасника та за згодою товариства вклад може бути повернуто повністю або частково в натуральній формі. Учаснику, який вибув, виплачується належна йому частина прибутку, одержаного товариством у даному році. Майно, передане учасникам товариства тільки для користування, повертається в натуральній формі без винагороди [3].

Передбачено і відповідальність вкладника командитного товариства, а саме:

– якщо вкладник командитного товариства вчиняє правочин від імені та в інтересах товариства без відповідних повноважень, то в разі схвалення його дій командитним товариством він звільняється від відповідальності перед кредиторами за вчинений правочин;

– якщо схвалення командитного товариства не буде отримано, вкладник несе відповідальність перед третіми особами за вчи-

нений ним правочин усім своїм майном, на яке за законом може бути звернене стягнення;

– вкладник командитного товариства, який не вніс передбаченого засновницьким договором (меморандумом) вкладу, несе відповідальність перед товариством у порядку, встановленому цим же засновницьким договором (меморандумом) [3].

Висновок. Особливості припинення діяльності командитного товариства обумовлені тим, що воно є поліструктурною юридичною особою і включає в себе дві групи різних за правовим становищем засновників: учасників та вкладників.

Відсутність повноважень у останніх на керівництво справами командитного товариства унеможливлює подальше існування комерційної структури чи її перетворення, у той час як вибуття вкладників тільки зменшує майнову базу діяльності і є підставою для перетворення у висхідну гносеологічну правову форму – повне товариство. А якщо ж у командитному товаристві тільки один учасник, то в разі його смерті виникає необхідність припинення навіть успішно функціонуючої комерційної структури [6].

Таким чином, підводячи підсумок, слід відзначити, що на фоні широкого розповсюдження окремих господарських товариств (наприклад, акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю) командитні товариства є не досить поширеними, хоча вони є оптимальним різновидом організації малого підприємництва, що дозволяє на основі взаємодовіри брати в ньому участь навіть тим особам, підприємництво для яких заборонене чи які в такому праві обмежені.

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості ВРУ. – 2003. – № 18–21.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 року // Відомості ВРУ. – 2003. – № 40–44.

3. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 року // Відомості ВРУ. – 1991. – № 49.

4. Вінник О.М. Господарське право / О.М. Вінник. – К.: Атіка, 2005. – 624 с.

5. Віхров О.П. Господарське право: навчальний посібник для DYP / О.П. Віхров. – К.: Слово, 2006. – 344 с.

6. Кучеренко І. Повні та командитні товариства / І. Кучеренко // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 7. – С. 36.

Бутрин Н.С. Деятельность коммандитного общества.

В предложенной статье дается характеристика одного из видов хозяйственных обществ – коммандитного общества. Очерчиваются его основные признаки, основания деятельности и ее прекращения. Проанализирована правовая база, регулирующая деятельность коммандитных обществ.

Ключевые слова: *хозяйственные общества, предпринимательские общества, коммандитное общество, участники общества, вкладчики общества, учредительный договор, правовой статус общества, деятельность общества, прекращение деятельности общества.*

Butryn N.S. Activity of komanditniy society.

The article describes one of the of economic societies types and in particular komanditniy society. His basic signs, grounds of activity and its stopping are outlined. A legal base which regulates activity of komanditniy societies is analysed.

Key words: *economic societies, enterprise societies, komanditne society, participants of society, depositors of society, constituent agreement, legal status of society, activity of society, stopping of society's activity*

Стаття надійшла 27 жовтня 2011 р.

УДК 347.135.244(477)

М.С. Долинська

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОГО НОТАРІАЛЬНОГО ПРАВА

Висвітлюється одне з центральних питань нотаріальної діяльності – поняття принципів нотаріального права України та критерії їх класифікації.

Ключові слова: *принципи, законність, національна мова, таємниця вчинення нотаріальних дій.*

Постановка проблеми. Принципи права – це вихідні засади, які юридично закріплюють об'єктивні закономірності суспільного життя.

Принципи права лежать в основі діяльності правової держави, усіх органів державної влади та є стрижнем всієї системи права держави. Держава уповноважила нотаріусів на вчинення нотаріальних дій, які регулюють суспільні відносини. Юридична практика нотаріусів слугує основою правильного застосування юридичних норм при посвідченні правочинів.

Мета дослідження – визначити поняття та основні принципи нотаріального права України.